

PROLOOG

Juuli 2013

On üle aastate palavaim suvi. Tõeline kuumalaine, nagu lehes öeldakse. Kuid Barry West ilmatestest suurt ei hooli. Tema kannab suvel ja talvel samu riideid – teksaseid ja Inglise lipuga T-särki. Ekskavaatori kabiinis on higine olla, aga ta ei lase sel ennast eriti häirida, mehed peavadki higised olema. Need, kes pidevalt pesta lobistavad, on kas välismaalased või hullumatki. See, et naised ei pruugi tema kehaodööre hinnata, ei tule talle pähegi. Ta on neljakümnene ega ole juba aastaid ühegi neiuga kohtamas käinud.

Ometi on ta sellel juulipäeval eluga rahul. Norfolki taevas on kõrvetavalt, armutult sinine ja ekskavaatori lõugade ees kaitsetu maapind kahvatu, peaaegu valge. Kollane sõiduk vurab ühtlaselt edasi-tagasi, pöörates pahupidi kive ja takust rohtu. Barry ei tea, ja ega teda huvitagi, et kunagi peeti selle maalapi üle, mis kuulub nüüd Edward Spens & Co uusarendusele, ägedaid lahinguid. Roomlased võitlesid neil põldudel itseeni hõimuga ja ligi kaks tuhat aastat hiljem pidasid rojalistid siin maha kibeda käsivõitluse Cromwelli armeega. Kuid täna on Barry ekskavaatoriga kiiskava päikese all üksi, ainsateks kaaslasteks kajakad, kes sööstavad masina taga värskelt segi-paisatud mullale.

Töö on raske. Maapind on ebahütlane – sellepärast jäetigi see nii pikaks ajaks sööti –, kirjatud kraatrite ja uuretega. Talviti täituvad õnarused veega ja põld muutub järveks, millest paistavad saartena rohututid.

Kuid nüüd, pärast kuupikkust head ilma, on see kuiv ja trööstitu kuumaastik. Barry manööverdab ekskavaatorit mööda konarusi üles-alla ja jorutab viisitult laulda.

Ühe järjekordse kraatri põhjas kraapsab ekskavaator vastu metalli. Barry sajatab ja sunnib sõidukit tagurdama. Kajakad keerlevad pea kohal. Nende kilked kõlavad sapiselt, justkui tema üle naerdes. Barry ronib kabiinist välja.

Päike kõrvetab eriti tuluselt. See lajatab otsejoones nokkmütsi peale ja Barry pühib silmist higi. Maapinnast turritab midagi välja, midagi halli ja kuidagi ähvardavat nagu hai uim. Barry põrnitseb takistust. See jätab vankumatu mulje, justkui oleks see pikalt mullas lebanud. Ta kummardub ja kraabib kätega veidi mulda pealt ära. Nüüd näeb ta, et uime küljes on midagi suurt, kaugelt suuremat, kui ta oleks arvanud. Mida rohkem mulda ta kraabib, seda rohkem metalli nähtavale tuleb. See valendab päikese käes tuhmilt.

Barry astub sammu eemale. Edward Spens tahab, et põld ära tasandataks. Barry töödejuhataja oli veel rõhutanud, et töö peab tehtud olema nii kiiresti kui võimalik, enne kui ullikesed haisu ninna saavad.

Kui ta edasi kaevaks, kisuks ja muljuks ekskavaator metalli puruks. Või siis saab tundmatu objekt temast võitu ja ekskavaator (Edward Spensi & Co vara) saab viga. Ootamatult meenub Barryle üks raamat, mida talle lasteaias ette loeti ja kus vanametalliplatsilt leiti hiiglaslik rauast mees. Kõigest viivuks kujutab ta ette, kuidas mulla all magab metallist hiiglane, kes ajab end püsti ja litsub ta oma ekskavaatorisarnaste lõugade vahel sodiks nagu sipelga. Aga kas tolles muinasjutus polnud Raudmees mitte heade poolel?

Seda ta ei mäleta. Barry ronib kabiini ja võtab labida. Muld on kõva, aga annab üsna lihtsalt järele. Barry asub kühveldama, T-särk selja külge kleepunud, kuni jõuab millegi muuni, millegi veelgi suuremani. Lõõtsutades paneb ta labida käest ja hakkab kämmaldega mulda kraapsama. Käsi tabab midagi mittemetalset. See on klaas, kuigi mullakorba all peaaegu läbipaistmatu. Kuid Barry, keda kannustab miski, millest ta õieti aru ei saa, pühib lapiga klaasi puhtamaks, et sellest läbi vaadata.

Kellegi karjatuse peale tõuseb kajakaparv lendu. Kulub sekundeid, enne kui Barry taipab, et see oli tema, kes karjatas. Ja kohe karjub ta peaaegu uuesti, kui maetud hiiglasest eemale koperdab.

Sest kui ta aknast sisse vaatas, vaatas keegi vastu.

Veidi maad eemal üle põllu, kus igiammu marssis korrapärane Rooma faalanks ja rojalistide väed tormasid segiläbi pakku, tegeleb ka Ruth Galloway kaevetöödega. Tõsi, tema tegevus on tunduvalt läbimõeldum. Tudengid töötavad rühmiti korralike kaevandite kohal, mis on nõõri ja mõõdulindiga välja mõõdetud. Ruth liigub ühe šurfi juurest teise manu, andes nõu ja pint-seldades leitud esemelt mulda – mõnikord potikillult või isegi luutükilt. Ruth on õnnelik. Kui ta tudengitega sel suvel arheoloogilisi väljakaevamisi alustas, oli ta piirkonna ajalooaga mõistagi juba kursis. Ta arvaski, et siit midagi leiab – vahest Rooma nõusid või isegi mündi või paar. Aga kaks päeva pärast väljakaevamiste algust sattusid nad tõeliselt olulise leiu peale. See oli surnukeha, mis pärines Ruthi arvates tõenäoliselt pronksiajast ligi kaks tuhat aastat enne roomlaste saabumist.

Kriitjasse pinnasesse mattunud skelett ei säili samamoodi nagu turbast leitud laibad. Viis aastat tagasi leidis Ruth oma kodu lähedalt rabast ühe rauaaegse tüdruku säilmed. Tema surnukeha oli peaaegu täiuslikult säilinud, ajas tardunud, käed puuvõrikuga köidetud ja pea osaliselt paljaks aetud. Ruth võis tüdrukut vaadates

temaga juhtunud aimata. Siinsed säilmed on aga teistsugused ja Ruth ei või nende vanuses kindel olla (ta saatis näidised juba süsinikdateerimiseks laborisse, kuigi ka selle veamäär on kuni sada aastat). Maetu asetses pronksiaja kalmetele omaselt kükkasendis ja lähedusest leiti ka potikilde, mis meenutavad nõndanimetatud Beakeri rahva savinõusid. Beakerite matmispaiku ligi nelja tuhande aasta tagant eristavad sageli kääbaskalmed, kuigi tõendeid on ka lamedatest matmispaikadest. Samas võidi kalmukuhil laiali lükata kündmise käigus.

Eile kaevas Ruth luud välja, olles esmalt luustikku pildistanud, sellest joonise visandanud ja iga luu tabelisse kandnud. Vaagnaluude põhjal arvab ta, et need olid naise luud, kuid loodab eraldada piisavalt DNA-d, et hüpoteesile kinnitust leida. Isotoobianalüüs osutab naise toidusedelile; luud ja hambad jutustavad aga haigustest või alatoitumusest. Peatselt saab Ruth vastused kätte, kuid tunneb ammusurnud naisega juba teatavat seost. Nüüd siin põllul seistes, kui õhk palavusest väreleb, lubab ta endale viivu rahuldustunnet. Tal on mõnus töö, ja mis elul viga, kui saad kõrge sinitaeva all ajalugu välja kaevata. Saaks hulleminigi minna. Kui vanemad oleksid oma tahtmise saanud, oleks ta praegu raamatupidaja.

„Ruth!“ Ruth tunneb hääle ära, aga on piisavalt heas tujus, et mitte laste oma ülemusel Phil Trentil seda rikkuda. Isegi siis mitte, kui mees kannab lühikesi matkapükse.

„Tere, Phil.“

„Oled sa veel midagi leidnud?“

Tõepoolest, kas ühest pronksiaja luustikust talle ei piisa? Seda on rohkem, kui Phil ise on kunagi avastanud. Kuid hoolimata ärritusest jagab Ruth vaikselt tema lootust, et ehk tuleb mullast välja veel surnukehi. Skeleti asend ja Beakerite potikillud osutavad rituaalsele matusele. Kas tegu võib tõesti olla kääbaskalmistuga? Kui nii, on haudu rohkem.

„Veel mitte,“ vastab Ruth ja võtab pudelist sõõmu vett. Talle ei

meenu Norfolkis palavamat päeva. Puuvillased püksid kleepuvad jalgade külge ja ta on kindel, et nägu õhetab.

„Muide, mul tuli üks mõte,“ jätkab Phil.

„Jah?“ Ruth üritab selle uudise peale mitte liialt huvi ilmutada.

„Kas sa Inglismaa geenivaramu projektist oled kuulnud?“

„Jah.“

„Noh, lisame sinna õige meie laiba ka. Võiksime kohalikelt analüüsid võtta ja uurida, ega nad selle mehega suguluses pole.“

„Naisega.“

„Mis?“

„Mäletad, kui ma ütlesin, et minu arust on see naise luustik?“

„Aa, jajah. Aga mis sa siis arvad? See tooks UNN-ile tuntust.“

UNN-ile ehk North Norfolki ülikoolile tuntuse toomine on Philile kinnisideeks. Sisimas arvab Ruth, et selleks läheks vaja veidi enam kui natuke pronksiaegset DNA-d. Aga ideel on jumet. Geenivaramu projekt loodi selleks, et otsida seoseid eelajalooliste surnukehade ja kohaliku rahva vahel. Norfolk, kus on tähelepanuväärselt stabiilne maaelanikkond, oleks ideaalne uurimislava.

„Mõelda ju võib,“ möönab Ruth. „Kas nad oleksid sinu arust huvitatud?“

„Noh, ma võtsin täna juba ühe geenivaramu esindajaga ühendust ja tema tundus küll indu täis.“

Tüüpiline Phil – näiliselt küsib Ruthilt nõu, aga ise on juba plaani käiku lasknud. Mitte et kuulsusejanu oleks osakonnajuhataja puhul halb omadus.

„Kas tahad tänased leiud üle vaadata?“ pakub Ruth. Kuigi ta kaevas eile luustiku välja ja pakkis luud ükshaaval kottidesse, ilmub kaevanditest endiselt huvitavaid esemeid.

Phil väänutab nägu. „Nii palav on,“ kaebab ta, nagu oleks Ruth ilmas süüdi.

„On või?“ viskab Ruth vastu ja lükkab niisked juuksed näo eest ära. „Ma ei märganudki.“

Phil jääb teda küsivalt vaatama. Ta ei saa alati ironiale pihta, kui eriliselt ei keskendu. Ruthi päästab selgitamisest telefonivärin.

„Vabandust.“

Nähes ekraanil Nelsoni nime, hakkab tal süda veidi kiiremini lööma. See tuleb sellest, et ma muretsen Kate'i pärast, sisendab ta endale. Kui piisavalt pingutada, annab kõike uskuda. Aga tegelikult helistab mees muidugi politseiasjus. Ruth abistab Põhja-Norfolki kriminaalpolitseid vajadusel kohtuarheoloogi oskusteabega. Phil on tema peale sellepärast ääretult kade.

„Ruth.“ Nagu ikka, ei kuluta Nelson tere peale suud. „Kus sa oled?“

„Hunstantoni lähedal.“

„Oh, väga hea. Siis oled juba kohal. Kui mugav.“

Kellele? mõtleb Ruth, aga Nelson vatrab edasi.

„Üks ehitaja leidis seal lähedal põllu seest lennuki.“

„Lennuki?“

„Jah, tõenäolisest teise maailmasõja vraki. Ümbruses on mõni vana kuninglike õhujõudude lennuväli.“

„No mind ei lähe sul lennuki väljakaevamiseks vaja.“

„Asi on selles, et piloot on alles roolis.“

Mõni minut hiljem sõidab Ruth juba mööda Hunstantoni maanteed, Phil kõrvalistmel. Ta ei mäleta, et oleks osakonnajuhatajat kaasa kutsunud, aga siin ta on, kirtsutab üürgava Raadio Nelja peale nina ja pärib, miks Ruth ei saa endale uut autot lubada. „Pealegi oli su raamat ju üsna menukas. Kas sul uue jaoks siis lepingut pole?“

Ruthi Lancashire'i väljakaevamiste teemaline raamat ilmus eelmisel aastal ja on teadusajakirjades tõesti kiitvaid retsensioone saanud. Menuki staatusest on aga asi kaugel ja pärast avantsi saadav honorar kergitab vaevu sissetulekut. Vähemalt oli ema raamatu üle uhke, mis on iseenesest väike ime. „Mulle see auto meeldib,“ vastab ta.

„Roostepuru,“ pobiseb Phil. „Osta õige mõni lahe Fiat 500. Shonal on ka jääsinine Fiat.“

Ruth kiristab hambaid. Fiat 500 on kahtlemata lahe ja Shonal on arvatavasti üks igast värvitoonist retrostiilis Bodeni kleidi juurde. Phili elukaaslane ja samuti UNN-i õppejõud Shona on tõenäoliselt Ruthi lähedasim sõber kogu Norfolkis, kuid see ei tähenda, et Ruth tahaks kuulata, kui lahe ja šikk ta on. Ruth on oma vana Renault'ga täiesti rahul, täna väga. Ja kes üldse Phili arvamust küsis?

Pöld hakkab juba kaugelt paistma. Ekskavaator kükitab kipakalt kallakuserval ja selle kõrval seisab kolm meest, kellest üks on isegi nii kaugelt vaadatuna eksimatult Nelson. Ruth pargib oma roostepuru värava äärde ja jalutab üle parkunud pinnase seltskonna poole. Phil tuleb kaasa, kaeveldes palavuse ja inimeste üle, kes on niivõrd isekad, et ei vaevu endale kliimaseadmega autot ostma.

Nelson märkab Ruthi esimesena. „Siin ta ongi. Miks sa Phili kaasa vedasid?“

Ruthile meeldib, et ta just nii küsis. Phil arvaks kahtlemata, et tema vedas Ruthi kaasa. „Ta ei tahtnud lõbust ilma jääda. Kas see ongi?“

Küsimus on tarbetu. Kolmveerand tiiba ja pool kokpitti turritavad madalas süvendis mullast välja.

„Ameeriklane,“ teab Nelson öelda. „Tähistest on näha.“

Ruth heidab talle kiire pilgu. Ta usub, et Nelson võis olla täpselt selline poiss, kes koguks teise maailmasõja hävituslennukite mudelid.

„Siin lähedal asus üks Ameerika lennuväebaas,“ mainib teine mees. „Lockwell Heathis.“ Ruth tunneb mehe ära. See on Edward Spens – kohalik kinnisvaraarendaja, keda Ruth on ühe varasema juhtumi ajal juba kohanud. Spens on pikk ja nägus ning tema võimukust pisendab veidi vaid tõsiasi, et seljas on tal tennise-riided. Kolmas mees, kes kannab teksaseid ja rāpast jalkasārki,

seisab veidi eemal, tahtes justkui mõista anda, et tema pole süüdi. Ruth oletab, et see on ekskavaatorijuht.

Ruth uurib segipaisatud maad. Muld on kergelt sinaka varjunudiga. Ta kükitab, võtab peotäie mulda ja nuusutab seda vargsi.

„Mis sa teed?“ küsib Phil kohe. Kardab ilmselt, et Ruth valmistab talle piinlikkust.

„Kütus,“ ütleb Ruth. „Tunnete lõhna? Ja vaadake neid sinakaid triipe. See on roostetanud alumiinium. Kas teil oli aimu, et siin võib lennuk olla?“

Vastamise võtab enda peale Edward Spens. „Kaua aega tagasi leidsid lapsed põllult mootorijuppe, kui ma ei eksi. Aga keegi ei tulnud selle pealegi, et siia võib olla maetud peaaegu terve lennuk.“

Ruth pöörab pilgu kokpitile. Kuigi roostes ja lõmmis, näeb see üllatavalt terve välja ning lebab horisontaalselt kraatri keskel. Ruth pole mingi geomeetriaekspert, aga kas alla kukkunud lennuki nina ei peaks teravama nurga all olema?

„Kus surnukeha on?“ küsib ta.

„Istub kokpitis,“ vastab Edward Spens. „Ehmatas vaese Barry päris ära, uskuge mind.“

„Paganama lendurimüts ka peas,“ pomiseb Barry.

Ruth toetab põlve maha ja piilub kokpitiaknast sisse. Ta saab aru, miks Barry sedasi ehmatas. Piloodiistmel istub koletu nahkjas kuju, kellel on veel mundri riismedki ümber, nagu mõnes kohutavas naljas hilinenud lennu kohta. Kolju peal seisab müts – kangas on peaaegu olematuks mädanenud, kuid nokk seisab uhkelt püsti.

Ruth laseb end kandadele kükki.

„Veider,“ ütleb ta endamisi.

„Mis on veider?“ küsib Nelson.

Meestest ainsana ei paista palavus teda piinavat, kuigi seljas on tal tavalised tööriided – sinine avatud kaelusega särk ja tumedad püksid. Ruthile, kes pole teda juba mõne nädala näinud, tundub

mees peaaegu solvavalt heas toonuses, justkui oleks lennukisse maetud surnukeha leidmine tema lemmikviis, kuidas suvepäeva veeta. Huvitav, kas ta sõidab sel suvel ka puhkusereisile? See on Nelsoni elu teine pool, millest Ruth ei tohi õieti midagi teada.

„Muld on kobe,“ vastab Ruth, „nagu oleks siin hiljuti kaevatud.“

„Muidugi on siin kaevatud,“ torkab ekskavaatorijuht. „Ma panin siit ju oma kuradi kopaga läbi, või mis.“

Spens astub sammu eemale, nagu tahaks end sellisest kõnepruugist distantseerida, aga Ruthi solvamiseks läheb tööolukorras enamat vaja.

„Mulda on liigutatud sügavamates kihtides,“ selgitab ta. „Ilm on palav ja vihma pole eriti tulnud. Eeldaks, et osakesed on tihedamalt koos. Ja üks asi veel. Pinnas on savine, aga sügavamal on kriidikihid. Kriidis säilivad ainult luud, kuid sellel luustikul on nahariismeid küljes. Vaadake.“

Nelson kummardub lähemale. „Nagu sellele teisel laibal, mille sa leidsid. Tollel Saltmarshi omal.“

Ruth vaatab talle otsa. „Jah. Nahk säilib peamiselt turbarabast leitud laipadel, aga nii kriidises pinnases mitte. See on ka imelik, kuidas piloot istub, käed juhtkangile asetatud, nagu oleks ta siia sätitud.“

Ruth küünitab lähemalt vaatama. Ta ei taha enne midagi puudutada, kui saab korraldada korralikud väljakaevamised. Selja taga kuuleb ta Nelsonit Spensile ütlevat, et see põld on nüüd kuriteopaik.

„Vaadake,“ ütleb Spens oma kõige usalduslikumal häälel, „meil on selg vastu seinä. Selle koha arendamine on niigi paksu verd tekitanud ja ma tahan, et maa võimalikult kiiresti siledaks aetaks.“

„Pole parata,“ vastab Nelson. „Pean kriminalistid kohale kutsuma ja doktor Gallowayl kulub laiba väljakaevamiseks vähe-malt päev. On ju, Ruth?“

„Kriminalistid?“ kordab Spens. „Kas te väheke üle ei pinguta? Tähendab, vaene sell pörutas ilmselt lennukiga põllule puruks,

aga see juhtus sõja ajal seitsekümmend aastat tagasi. Maandus ilmselt kriidikarjääri ja mattus maalihke või muu taolise alla. Siin pole ju mingit kuritegu ollagi.“

„Selles te kahjuks eksite,“ sõnab Ruth ja tõuseb püsti.

„Mis mõttes?“ küsib Spens haavunud toonil.

„Minu arvates toimus siin kuritegu.“

„Mida sa sellega mõtled, Ruth?“ küsib Phil, hääles vihje, et tema asuks pigem kohaliku tööstushiuu kui kolleegi poolele.

„Keset surnu laupa on kuuliauk,“ vastab Ruth.

1. peatükk

September 2013

„Ainult üks foto veel.“

„Issake, Nelson, Kate jääb esimesel päeval eelkooli hiljaks.“

Kuid Nelsonil jagub silmi vaid kaamerale. Kate seisab kannatlikult aia ääres, viks sinisest kampsunist ja hallist seelikust koosnev koolivorm seljas. Mõned tumedad kiharad on juba punupatsidest valla pääsenud (Ruth pole juustega eriti osav). Koolikotti hoiab ta enda ees nagu relva.

„Esimene koolipäev,“ õhkab Nelson ja aina klõpsutab. „Lausa uskumatu.“

„Aga käes ta on,“ sõnab Ruth, kuigi on pool ööd ärkvel olnud ja mõelnud, kuidas ometi suudaks ta oma silmaterakese hariduse õuduste rüppe usaldada. Endal on tal kaks diplomit ja töötab ülikoolis. „Lähme, Kate,“ kutsub Ruth last ja sirutab käe välja. „Ärme lase õpetaja Mannionil oodata.“

„Kas see on sinu klassijuhataja?“ küsib Nelson.

Ei, hoopis kirvemõrtsukas, mõtleb Ruth. Kuid ta laseb Kate'il Nelsonile rääkida, et õpetaja Mannion on väga kena ja kinkis talle proovipäeval klepsu ja tal on kaisukaru nimega Blue.

„Me võime Blue-mõmmi kordamööda koju kaasa võtta,“ teatab laps isale. „Aga peame hästi tublid olema.“ Seda mainib ta kahetsusega, justkui võimatut nõuet.

„Muidugi oled sa tubli,“ usub Nelson. „Kõige tublim.“

„Ega see võistlus pole,“ pomiseb Ruth, kui Kate'ile autoukse avab. Aga ta on Nelsoniga juba paremusjärjestuste ja erakoolide ja nelja-aastasele hiina keele õpetamise hädavajaduse üle piisavalt vaielnud. Lõpuks sai Ruth oma tahtmise ja Kate läheb kohalikku riiklikusse algkooli – lõbusaimelisse paika, mille missiooni-kirjeldus on kokku laotud värvilistest käejälgedest ja peasissepääsu kohale kleebitud ning kõlab nii: „Meil on lõbus!“.

„Sinusugused inimesed ongi võistlemise vastu,“ viskab Nelson, kui fotoka ära paneb.

„Millised minusugused?“

„Sellised, kes on võistlustel edukad.“

Selle vastu pole Ruthil õigust vaielda. Ta on alati õppimist armastanud ja eksameid lausa nautinud.

Seepärast meeldikski talle, kui Kate lõbutseks ja mõne aasta kartulitrükis pildikesi joonistaks. Formaalseks õppeks on hiljem ka aega. Koolivihkajast Nelson, kes katkestas haridustee esimesel võimalusel, närveldab, ega tema lapsed satu ronima teaduse libedal redelil. Tema ja Michelle panid oma tütred erakooli ja mõlemad said ülikooli sisse. Tubli töö, kuigi Laura on praegu Ibizal akadeemilisel puhkusel ja Rebeccal pole aimugi, mida oma meediauuringute diplomiga peale hakata, peale ähmase idee telesse tööle minna.

„Ütle issile aidaa,“ õpetab Ruth.

„Aidaa, issi.“

„Aidaa, kullake.“

Nelson pildistab veel autoaknast lehvitavat Kate'i. Siis paneb ta fotoaparaadi uuesti ära ja asutab kodu poole, et oma seadusliku abikaasaga hommikust süüa.

Ruth sõidab mööda tuttavat teed, meri ühel käel ja lodumaa teisel. Naabrimees Bob Woonunga tuleb õue, et neile järele lehvitada, ja siis pole enam suure teeni ühtegi maja. Täna on ilus ilm,

kuldne ja sinine, kõrge rohi hõljumas, liivaluited taamal mahedas hāgus. Ruth kaalub, kas peaks midagi kaalukat ülema; pajatama Kate'ile omaenda esimesest koolipāevast vōi muust taolisest, kuid Kate nāib niigi rahul olevat ja laulab hommikuhelveste reklaam-laulukest. Lōpuks hakkab Ruth kaasa laulma: „Crunchy Nut, Crunchy Nut rosinatega. Jaa-haa-haa. Ro-si-na-te-gaa.“

Tal on ikka veel imelik Nelsonit issiks nimetada. Kui Kate oli kolmene ja hakkas kōsimusi esitama, otsustas Ruth talle tōtt rāā-kida, vōi vähemalt viisakat versiooni tōest. Tema isa on Nelson ja armastab teda, aga elab teise perega. Kas ta armastab teist peret ka? Ikka armastab. Ja kōik nad kokku armastavad üksteist sega-sel kahekümne esimese sajandi moel. Nelson kohkus, kui kuulis, mida Ruth kavatseb Kate'ile rāākida. Kuid siis taipas ta, et Kate – taibukas uudishimulik laps – peab ju mingi vastuse saama ja mida muud neil olekski öelda. Nelsoni naine Michelle nōustus kokku lepitud versiooniga, millist vastutulekut pole Ruth enda arvates vāärt. Tal on hea meel, et Michelle osaleb Kate'i elus, sest on tōeline koduperenaine ja osav kōigis emalikes asjades. Nāiteks oleks Michelle korralikud patsid pununud (sest on juuksur).

Nad mōōduvad pōllust, kust leiti juulis pronksiaja sāilmed. Inglise geenivaramu nōustus jārgmisi vāljakaevamisi rahastama ja projekt liidetakse geenuuringutega. Eksisteerib isegi vōimalus, et vāljakaevamisi filmitakse. Kahe aasta eest esines Ruth telesaates nimega „Naised, kes tapavad“ ja kuigi see kogemus oli mitmel pōhjusel traumeeriv, polnudki arheoloogiaeksperdina teles ülesastumine talle vastukarva. Ta pole telepurki sündinud nagu Frank Barker – ameeriklasest ajaloolane, kes saadet juhtis –, kuid Guardianis nimetati Ruthi meeldivaks, mis on vähemalt algus.

„Emme vōib jālle telekasse sattuda,“ teadustab ta Kate'ile.

„Ma loodan, et Blue-mōmmi tuleb meie poole ka,“ vastab Kate.

Tal on õigus. Blue-mōmmi on praegu tāhtsam. Ruth pabis-tab, ega Kate nutma hakka ja ega ta ise nutma hakka, ja ega abiõpetajad pea neid vāgisi lahku kiskuma. Kuid kui Kate talle

hoopis rõõmsalt lehvitab ja siniste kampsunite merre kaob, on see kuidagi hullempi. Ruth pöörab pea ära ja pilgutab tobedaid pisaraid minema.

„Proua Galloway?“

Ruth võpatab. Prouatamine on talle täiesti võõras. See meeldib talle küll, kui teda töö juures doktor Gallowayks nimetatakse, kuid proua pole ta kunagi olnud. Proua Galloway on tema ema – aukartust sisendav uuestisündinud kristlane, kes elab Lõuna-Londonis ja näeb vaimusilmas töötatud maad. Kas ta peaks teist parandama, et on preili, või rikuks see Kate'i väljavaated juba eos?

„Proua Galloway?“ Kõnetaja on naine. Mõni õpetaja? Lapsevanem? Ruth ei tea. Kes ta ka poleks, näib ta end eelkooli madala mööbliga ja põhivärvides keskkonnas hirmutavalt koduselt tundvat. „Mina olen õpetaja Coles, Kate'i abiõpetaja. Tahtsin lihtsalt küsida, kas ta sööb koolis või pakite talle lõuna kaasa?“

„Koolis,“ vastab Ruth. Ta pole valmis iga päev võileibu vorpima.

„Pole siis pirtsakas, mis? Tubli-tubli.“

Ruth ei ütle midagi. Tõsi on see, et Kate on üsna pirtsakas, aga Ruth annab talle lihtsalt toitu, mis talle meeldib. Ta ei julge mõeldagi, kuidas Kate reageeriks, kui talle kantaks ette karjusepirukas või mannapuder. Aga tänapäeval on koolitoit ometi parem kui omal ajal, kas pole? Neil on tõenäoliselt salativalik ja veinimenüü.

Õpetaja Coles paistab Ruthi vaikimist tõlgendavat tunde- puhanguna, ja see polegi tõest eriti kaugel. Ta patsutab Ruthi käsivarre kohal õhku. „Ärge muretsege. Nad harjuvad kiiresti. Minge õige koju ja tehke endale mõnus tassike teed.“

Tegelikult pean paleoliitikumi matmistavade kohta loengut pidama, mõtleb Ruth, aga seda ta välja ei ütle. Ta tänab õpetaja Colesi ja läheb ruttu minema.

Ka Nelsonil on raske mõtteid Kate'ilt lahti rebida. Ta kahetseb, et ei saanud last ise kooli viia, aga Michelle'ist oli nii lahke hommikust külaskäiku lubada. Hiline ühine hommikusöök

pidi olema Nelsoni viis talle tänu avaldada, kuid kui ta koju jõuab, on Michelle juba väljumas. Salongis on kriis, ütleb ta, ja ta peab kohe tööle minema. Ta teeb Nelsonile kerge musi ja istub autosse. Nelson jälgib, kuidas naine auto kolme korraliku manöövriga ümber pöörab ja minema sõidab, nagu morn, nagu mõtleks juba tööle. Nelson ohkab ja kobib tagasi oma päevinäinud Mercedesesse.

Jaoskonnas ootab teda aga väike üllatus. Meilikasti vaadates torkab talle rämpsposti seast üks pealkiri silma: „17.07.2013 leitud kolju hambakaart”. See tähendab Ameerika pilooti, kes leiti suvel mattunud lennuki kabiinist. Kui Ruth oli luustiku välja kaevanud, tuvastati lahkamisel, et mees tapeti lasuga meelekohta. Siinkohal oleks uurimine tõenäoliselt toppama jäänud, kui Ameerika õhujõud poleks nii helded olnud ja ettepanekut teinud, et maksavad DNA-analüüsi ja põhjaliku kohtumeditiinilise uuringu ise kinni. Sellegipoolest oli labor venitanud. Augustis lendas Nelson tõrksalt Michelle'iga Hispaaniasse puhkusele (kaugelt liiga palav) ja naastes avastanud, et mingeid edusamme polnud tehtud. Vähemalt paistab, et nüüd on tulemus käes. Nelson klõpsab meili püstijalu lahti.

„Cloughie!“ hõikab ta hetk hiljem.

Seersant Clough ilmubki ukseavasse, pooleldi söödud rõngassai näpus.

„Vahi seda. Ameerika piloodile leiti vaste.“

Clough kiikab üle ülemuse öla ekraani. „Frederick J. Blackstock. Huvitav, kuidas teda kodus kutsutakse?“

„Ole nüüd, Cloughie. Ise oled Hunstantoni kandist pärit. Kas nimi ei tule tuttav ette?“

„Blackstock. Aa, need Blackstockid. Huvitav, kas nad on sugulased?“

„Ma ei tea, aga kavatsen välja uurida.“

„Miks peaks jänkist piloot olema peene Norfolk'i pere sugulane?“

„Mina tean sama vähe kui sina, Cloughie.“

„Üsna veider kokkusattumus, kas pole?“ imestab Clough ja kerib e-kirja lõpuni. „Ameerika piloodi surnukeha leitud kaugete sugulaste kodu lähedalt.“

„Täpselt,“ sõnab Nelson ja haarab autovõtmed. „Ja mina kokkusattumustesse ei usu.“

Hunstantoni kandis Blackstockid juba märkamatuks ei jää. Asuvad seal ju Blackstock Armsi pubi, Blackstocki kunstigalerii ja isegi Blackstocki kalastusmuuseum. Nende nime ülbe kõikjalviibimine meenutab Nelsonile King's Lynni Smithide suguvõsa ja see võrdlus ei sisenda talle just kindlustunnet, arvestades et ühes eelmises juurdluses suutsid Smithid kokku mässida kanged narkootikumid, iidse needuse ja mürgise mao. Aga erinevalt Smithidest on Blackstockid suutnud suguvõsa ajaloolist häärberit enda valduses hoida. See on sünge mõisahoone Saltmarshi serval. Nad sõidavad (mööda Blackstocki teed) lamedate põldude vahel, mida kirjavad ojakesed; rohusaartele on lõksu jäänud kurvaimelised lambad ja pea kohal lendavad haned klukluutavad kurvalt. Maja paistab juba miilide kauguselt, nagu hallikas-rohelisele merele kerkiv laev.

„Mina küll siin elada ei tahaks,“ ütleb Clough. „Sama hull kui Ruthi kodu.“

„Ruthi kodust ikka veidike uhkem.“

Blackstock Hall on tõesti uhke: karmiilmeline nelja nurgatorniga kiviloss –, kuid mingit mõnusat väärrika maakodu muljet see ei jäta. Ei mingit teetõu viidaga kultuurimälestise silti, kaunilt püगतud muruplatse ega Itaalia iluaedu.

Selle asemel ronib tokerjas rohi otse välisukse ja lambad piiluvad alumise korruse akendest sisse.

Kui paraadukseni viiski tee, siis kadus see juba aastaid, vahest isegi sajandeid tagasi. Nelson pargib auto teeveerde ja läheneb koos Cloughiga majale üle põllu.

„Persse,“ sajatab Clough. „Rohi on lambapabulaid täis.“

„Mida sa siis ootasid?“ küsib Nelson ja astub üle nire. Lambad jõllitavad talle oma kummaliste oonüksikarva silmadega otsa.

„Sissesõiduteed, kui juba küsid,“ vastab Clough. „Kamp mustlasi viskaks selle tonni eest valmis.“

Nelson ei tee seda kuulma, kuigi teab, et peaks teise poliitiliselt mittekorrektse keelekasutuse pärast korrale kutsuma, öeldes näiteks: „Rändajad, mitte mustlased, ja me peaksime teiste elustiilivalikuid austama ja nii edasi ja nii edasi.“ Selle asemel ütleb ta hoopis: „Loodetavasti on pärast seda retke vähemalt keegi kodus.“

„Korstnatest tuleb suitsu küll,“ täheldab Clough. „Põletavad ilmselt hea saagi nimel neitseid.“

„Poleks ilmaski pidanud sulle „Wicker Mani“ näitama,“ ühmab Nelson.

Suitsust hoolimata tekib neil tunne, et maja võib siiski hüljatud olla. Lõpuks, pärast peaaegu viit minutit koputamist, paotatakse aeglaselt raske tammeuks ja pilust paistab naisenägu.

„Ah keegi oligi ukse taga,“ ütleb ta. „Me ise käime tavaliselt tagauksest.“

„Me ei teadnud,“ ütleb Nelson tõredalt. „Mina olen peainspektor Harry Nelson King's Lynni politseist. Tema on seersant Clough. Me sooviksime rääkida härra või proua Blackstockiga.“

„Eks astuge siis parem edasi,“ kutsub naine. „Ma olen Sally Blackstock.“

Uks vinnatakse raskelt lahti ja Nelson näeb, et eeskoda täidavad pakkimiskastid. Ilmselt rääkis Sally Blackstock tõtt, kui ütles, et paraadust ei kasutata. Ta on viiekümnendates kena välimuse, tuhkblondide juuste, siniste silmade ja jumestamata näoga naine. Nelsonile meenutab ta vanemaealist Barbarat komöödasarjast „Hea elu“.

„Muljetavaldav maja,“ kommenteerib ta.

Sally Blackstock naerab. „Sigrimigri, kui aus olla. Tudorite valitsusajal ehitatud, kodusõja ajal maha põlenud ja George'i ajal uuesti üles ehitatud. Blackstockid on selle koha peal elanud üle

viiesaja aasta ja kogu oma tavaari meile pärandanud.“ Seda öeldes müksab ta üht kolimiskasti.

„Hakkate siis välja kolima?“ küsib Clough.

Sally naerab. „Looda sa! Ei, viskame vana kraami minema. Mul tuli hull mõte, et avaks siin hommikusöögiga öömaja. Nüüd hakkab juba kartma, kuhu ma end mässinud olen. Jaburus, kogu see plaan.“

Kui nad proua Blackstockile mööda pealtnäha lõputut koridori järgnevad, tuleb Nelsonil temaga tahtmatult nõustuda. Kuigi kõik toad ses majas on kahtlemata suured ja heas proportsioonis, seisavad need kas tühjana või on kaste täis. Raske ette kujutada, et selle annaks ümber kujundada pehmete sohvade ja hommikusöögilaudadega puhkekoduks. Lõpuks pöörab Sally ümber nurga ja laseb nad suurde kööki, kust ei puudu Aga gaasipliit, tugitoolid ja lõõmav kamin.

„Tundub, et enamiku ajast elamegi siin,“ tunnistab ta, kui Nelson kaminatuld kiidab. „Ülejäänud maja on lihtsalt nii pagana külm. Nii, mis küsimus teil siis oli?“

Järsk muutus Barbara Goodist Margaret Thatcheriks tabab Nelsonit ootamatult, nagu ka käigumuutus äärmiselt aristokraatlike aktsendile. Ta vastab, teades kohe, et kõlab nagu näitemängu politseinik: „Meil on uudiseid seoses ühe härrasmehega, kes on arvatavalt teie pereliige, nimelt Frederick J. Blackstockiga.“

Sally Blackstocki suu moodustab väikese o. „Fred?“ küsib ta. „Freddy? Aga ta sai sõjas surma. Tema lennuk kukkus mere kohal alla.“

„Proua Blackstock, ega teile ei meenu ajaleheuudis, et siit lähedalt leiti teise maailmasõja aegne lennuk? See ilmus paar kuud tagasi juulis.“

„Jah, midagi nagu meenuks.“

„Noh, sellest lennukist leiti surnukeha. Hambakaardi järgi õnnestus äsja tuvastada, et tegemist on Frederick Blackstockiga. Kui ma ei eksi, siis on ta teie abikaasa sugulane?“

„Jah.“ Sally Blackstock tõmbab käega läbi juuste, pannes need harjana püsti seisma. Ta viipab hägusalt tugitoolide suunas. „Võtke ometi istet, inspektor ee ...“

„Nelson.“

„Jah. Nelson. Nagu too admiral. Frederick oli mu abikaasa onu, aga kolmekümnendatel emigreerus ta Ameerikasse. Seda me teadsime, et ta sai sõjas hukka, aga meile öeldi, et lennuk kukkus merre ja ellujäänuid polnud. Küll mu mees alles imestab.“

„Kus teie abikaasa praegu on?“ uurib Nelson ja nihutab istumise alt märkamatu koerarihma.

„Ta on Chazi pool. See on meie poeg. Ta peab siin lähedal seafarmi.“ Sally teeb grimassi. „Ma helistan talle. Heldeke, kus see telefon jäigi? Meil pole siin tihtipeale mobiililevi,“ selgitab ta politseinikele. „Hankisin siis ühe neist traadita telefonidest, aga ei leia seda kunagi üles.“

Clough leiab selle hobuse- ja jahikoeraajakirjade kuhja alt ning tänutäheks paneb Sally veekannu tulele. Naine kaob sahvrisse ja nad kuulevad teda abikaasale kõneposti sõnumit jätmas: „Kallis, juhtunud on midagi üpris hämmastavat.“

Nelson ja Clough vahetavad pilke. Sally tuleb ilma telefonita tagasi. Nelson mõtleb, kuhu ta selle pani ja kas leiab selle järgmine kord üles.

Proua Blackstock on aga ühtäkki võluv võõrustaja. Ta toetab end pliidi vastu ja naeratab politseinikele laialt. „Asi on selles,“ jutustab ta koduselt, „et peres oli kolm poega. Kas tahate tervet lugu kuulda?“

„Jah, palun,“ vastab Nelson, püüdes mitte kõlada nagu koolieelik. Selle mõtte juures pöörduvad ta mõtted Katiele. Huvitav, mida ta praegu teeb? Kuulab ehk muinasjuttu. Ta näeb Cloughi ilmet ja üritab mitte naerma puhkeda.

„Vanim vend oli Lewis. Ta käis rindel ja sattus Jaapanis sõjavangi. Kuuldavasti läks tal kohutavalt. Igatahes polnud ta enam endine ja umbes 1950. aasta paiku kadus ta lihtsalt ära.“

„Kadus ära?“ kordab Clough.

„Jah. Kõik arvasid, et ta sooritas enesetapu, aga välja seda muidugi ei öeldud. Minu äi George ütleb, et need olid jõledad ajad. Tema ema ei suutnudki Lewise lahkumisega leppida ja läks ise ka väheke peast soojaks. Lõpuks tuli neil leppida, et Lewis ei tulegi tagasi, ja kuuekümnendatel kuulutati ta surnuks.“

„Ja Frederick oli juba sõjas hukkunud?“

„Jah. Tema oli keskmine vend. Ta vihkas seda maja, nagu George alati ütleb. Fredericku arvates oli Blackstockide maa ära neetud. Tal oli elav kujutlusvõime nagu emalgi. Niisiis kolis ta Ameerikasse ja võitles USA õhujõududes. Ta hukkus 1944. aastal ja George'ist sai pärija.“

„See on teie äi?“

„Jah. Noorima pojana polnud ta pärimist ette näinud, aga üritas maja pidada nagu oskas. Mu mees on ta ainus laps. Tema nimi on ka George. Noor George, nagu teda kutsutakse, kuigi ise on ligi kuuekümnene.“ Sally naerab jälle ja tõstab pliidilt viliseva kannu ära.

„Ja sugulastele teatati, et Fredericku lennuk kukkus mere kohal alla?“ küsib Nelson, püüdes mitte vaadata, kuidas Sally keeva vee teekannu lödistab. Politsei esmaabikursuse läbis ta igiammu ega mäleta, mida põletushaavade korral tegema peab.

„Jah.“ Sally valab teed ja paneb pärast pikka otsimist ka küpsisekarbi lauale. „Sellepärast ongi mulle arusaamatu, kuidas ta võidi põllult tollest lennukist leida.“

„Meie ei saa ka sellest aru,“ tunnistab Nelson aeglaselt.

Maetud lennuki jälgi oli suhteliselt lihtne ajada. Hävituslennukite võitluseks mõeldud ühe istmega Curtiss P-36 Mohawk oli alla kukkunud 1994. aasta septembri äikesetormi ajal. Piloot oli katapulteerunud ja leiti lähedalasuvalt põllult surnuna. Lennuk oli kukkunud mitte merre, vaid mahajäetud karjääri ning mattus kohemaid tugevast vihmast põhjustatud maalihke alla. Tõsiasja valguses, et piloot leiti üles, ei hakatud lennuki väljakaevamisega vaeva nägema. Lennuohvitser Frederick Blackstockil polnud aga

selle lahinglennuki juurde mingit asja. Tema kuulus B-17 pommitaja kümneliikmelisse meeskonda ja see tulistati nädal varem Englise kanali kohal alla.

„See ongi osaliselt põhjus, miks me siin oleme,“ selgitab Nelson ja vaatab, kuidas Clough valib mugavalt kaks kokku kleepunud küpsist. „Kui teie abikaasa on nõus DNA-proovi andma, saaksime välistada igasuguse kahtluse, et see Frederick Blackstock oli ikka teie sugulane.“

„Kindlasti on nõus,“ arwab Sally ja pööritab lae poole silmi. „Soovin, et saaksin sellest George’ile rääkida, tähendab vanale George’ile.“

Nüüd hakkab tema olek veidi tontlikuks kiskuma. Miks ta taevasse vaatab? Kas ta tahab mõista anda, et vana George vaatab neile pilve pealt alla?

„Millal see oli, kui George, tähendab vana George ära suri?“

Sally naerab jälle. See kõkutamine hakkab ka juba närvidele käima. „Oi, ta pole surnud, inspektor Nelson. Ta on ülemisel korrusel ja teeb keskhommikust uinakut.“